

УДК 141.319.8 033

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2022.2.5>**Мурадян Наталія Сергіївна**

аспірантка кафедри філософії та суспільних наук
Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
вул. Чкалова, 17, м. Харків, Україна
orcid.org/0000-0001-9706-8850

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ВОЛЕВІЯВЛЕННЯМ ЛЮДИНИ ТА СВІДОМІСТЮ В ЦІЛІСНІЙ СТРУКТУРІ ЛЮДИНИ

Актуальність даної статті полягає в тому, що вона стисло зосереджена на складних поняттях волі, волевиявлення, а також на вирішенні питання взаємозв'язку з поняттям свідомості на науковій основі. Вільна воля також є складною і має бути ретельно дослідженою через вплив на неї багатьох зовнішніх факторів. Одне з найважливіших питань виникає з того факту, що, як у такому детермінованому світі, може існувати вільна воля? Спочатку цілісна структура людини моделюється в термінах навколишнє середовище, тіло та свідомість на основі мозку. Метою статті є філософсько-правове осмислення взаємозв'язку між волевиявленням та свідомістю, а також його вплив на особистісну природу сучасної людини. Методологія дослідження базується на узагальненні теоретичних досліджень соціально-правової філософії, використовуються загальнонаукові методи аналізу та синтезу, метод класифікації понять та метод сходження від абстрактного до конкретного. На основі моделювання витоків людської волі та відносин із свідомістю обговорюються та досліджуються волевиявлення. Вільна воля коротко досліджується з точки зору існування, рівня свободи та впливу факторів. Нарешті, результати дослідження покажуть дивовижну концепцію долі, яка вирішується під освітленням моделювання людської структури та аргументів на волевиявлення та долю. Зроблено висновок, що свідомість, заснована на мозку, створює волю людини, значною мірою керує рівнем свободи волі і помірно впливає на долю. Доля чи воля людини визначається і керується тільки певною мірою лише особистими свідомими діями, які, очевидно, є функцією волі і, отже, вільним волевиявленням.

Ключові слова: волевиявлення, модель структури людини, свідомість, доля.

Вступ. Механізми прийняття людських рішень або волевиявлення є одними з найбільш загадкових і складних концепцій людської природи і вирішувалися дані концепції багатьма засобами, а саме філософськи, науково та богоявленням (релігійно). У найзагальнішій формі волю можна описати як здатність людини приймати рішення або вибрати з ряду варіантів. Концепція воля є досить складною в тому сенсі, що походження та ступінь свободи мають бути досліджені та вирішені дуже завбачливо. З іншого боку, свободу волі можна описати як здатність людини приймати рішення або вибрати повністю з багато можливих варіантів, і вони також були вирішені рядом ресурсів, а саме, філософськи [2–4] теологічно [5; 6] та науково [7–10]. Вільна воля також є складною і має бути ретельно дослідженою через вплив на неї багатьох зовнішніх факторів, а саме: знання, культура, політика, емоції, спілкування, соціальний тиск, впевненість у собі, відповідальність, переконання, порада, заборона, етика, заохочення та реклама тощо. Воля і вільна воля є умовними стародавніми проблемами як природничих, так і суспільних наук і тому повинні вирішуватися за допомогою міждисциплінарних підходів. Тому нинішні зусилля справді пропонують розглянути концепції волі, вільної волі, долі та їх взаємодія з поняттям свідомості.

Метою статті є філософсько-правове осмислення взаємозв'язку між волевиявленням та свідомістю, а також його вплив на особистісну природу сучасної людини.

Завдання. Проаналізувати стан розробки проблеми функціонування свідомості, показати зв'язок свідомості з волевиявленням людини та розкрити питання як у детермінованому світі, може існувати вільна воля?

Методи дослідження. Базуються на узагальненні теоретичних досліджень соціально-правової філософії, використовуються загальнонаукові методи аналізу та синтезу, метод класифікації понять та метод сходження від абстрактного до конкретного. Для формування головних положень статті було використано принцип об'єктивізму і плюралізму, а також метод компаративного аналізу в міждисциплінарному огляді, який синтезує філософсько-антропологічний підхід до розуміння предмету дослідження, а саме філософсько-правове осмислення взаємозв'язку між волевиявленням та свідомістю, а також його вплив на особистісну природу сучасної людини.

Результати. Традиційно кажучи, існують два різних підходи щодо волі та свободи волі, а саме детермінізм і сумісність [11; 12]. Детерміністи виходять з того, що макроскопічний світ і пов'язані з ним явища є детермінованим результатом будь-якої події заснованій на історії події та є причинно передбачуваним. Отже, одне з найважливіших питань виникає з того факту, що, як у такому детермінованому світі, може існувати вільна воля? Детермінізм історично встановлений у ряді аспектів, таких як жорсткий детермінізм, причинний детермінізм, логічний детермінізм, біологічний детермінізм і психологічний детермінізм. Усі вони в основному підкреслюють несумісність детермінізму зі свободою волі, виключенням є фактор волі людини з детермінованих природних законів [11; 13]. Причинність природно пов'язана з детермінізмом і стверджує, що всі події відбуваються через причину та відповідні умови, а результати є повністю передбачуваними та детермінованими [14; 15]. Сумісні, на відміну від цієї точки зору, виражають, що детермінована структура фізичного/природного світу насправді є сумісні зі свободою волі [12; 16]. Отже, детермінована структура макроскопічного світу повинна включатися людська воля або свобода волі і не можуть бути виключені з причинно-наслідкової та детермінованої структури природи [14; 15]. Однак, здається, на даний момент є деякі неправильні міркування в тому сенсі, що вільна воля насправді є функцією людської свідомості, отже, існує в наноструктурі мозку і тому не є частиною макроскопічного світу. Цей погляд веде до іншого підходу, який можна назвати нанофізикалізмом, який розділяє детермінований макросвіт і ймовірнісний наносвіт і стверджує, що воля або вільна воля існує в наносвіті мозку, тобто свідомості не сумісна з детермінізмом. Повне розв'язання людської структури, безсумнівно, багато в чому пов'язане з поняттями волі, свободи волі, волі свідомості та власне долі. Перша новаторська спроба вирішити проблему людської структури історично виконана відомим філософом Декартом, формулюючи, що тіло і розум або душа – це два різні аспекти людської структури [17]. Людські дії в основному керуються думками, почуттями і переконаннями та реалізуються у формі взаємодій з навколишнім середовищем. Механізм контролю та прийняття рішень, дій, засновані на думках, почуттях і переконаннях, які, безсумнівно, пов'язані з поняттям волі або волевиявлення. Для того, щоб вирішити людські механізми прийняття рішень і волевиявлення, потрібно окреслити повну структуру людини. Повне розв'язання людської структури було пекучою темою низки дисциплін, а саме психологія, психіатрія, нейронауки, когнітивні науки, біологія, фізика, хімія, соціологія, філософія тощо. В незважаючи на певні помітні зусилля, чиста наукова розв'язка людської структури донедавна була виділена недостатньо і залишилася за сферою наукової діяльності. Отже, моделювання людської структури можна вважати одним з найбільш важливої магістралі для повного вирішення питання волі/вольності та вільної волі.

Доля традиційно були темою теології та філософії, тому залишалися поза межами наукової міркування, однак останні розробки, особливо в природничих науках, зокрема в квантовій механіці, відкривають нові шляхи для вирішення проблеми у розширений спосіб. Доля спантеличує богословів, філософів і вчених у багатьох відношеннях до повного вирішення, здається, ще далеко. Поняття волі, свободи волі, свідомості та людської структури, безперечно і невпинно взаємодіють один з одним і визначають маршрут складної концепції долі [7; 19].

Останнім часом були проведені великі наукові зусилля, спрямовані на витоки, існування, функціонування та вирішення питання воля і вільна воля. Щоб згадати деякі нейронаукові підходи, Лібет доклав певних зусиль, щоб відповісти на питання про те, чи мають люди свободу волі чи ні? Лібет застосував експериментальний підхід до проблеми і дійшов висновку, що воля або вольовий процес ініціюється несвідомо, проте свідомо функція все ще може контролювати результат. Лібет також зазначив, що вільна воля не буде ініціювати добровільні дії, проте вона може контролювати виконання дія [7].

В іншій спробі перевірка гіпотези вільної волі досліджується нейронауково і робиться висновок, що свобода волі є та не піддається ні перевірці, ні фальсифікації емпіричними доказами. Також зазначено, що відповідні аргументи не є апіорними, а скоріше є на основі апостеріорного розгляду відповідних нейронаукових досліджень [20]. Проблему волі та вільної волі фізики також вирішують як класично, так і квантово-механічно, а зусилля привести до деяких великих успіхів. Теорема про вільну волю стимулююче розроблена на основі суто експериментальної фізики і доведена що якщо вибір конкретного типу експерименту не є функцією інформації, доступної експериментаторам, то її результат також не залежить від інформації, доступної для експерименту. У більш здоровому сенсі стверджується, що якщо вибір людини не залежить від минулого досвіду, то й результат не залежить від попереднього переживання [22].

Структуру людини, загалом, можна розглядати як одну з найскладніших утворень природи яка має фізичне тіло, а також функціонують дуже складні види діяльності, такі як думки, емоції, переконання, рішення та дії тощо [18; 27; 28]. Вважається, що модель структури людини складається з трьох основних компонентів, а саме навколишнього середовища, фізичне тіло та розум/свідомість. Навколишнє середовище є джерелом будь-якої інформації та взаємодій довкілля і тіла призводить до передачі даних навколишнього середовища фізичному тілу і навпаки. Тому будь-яка миттєва подія або інформація про навколишнє середовище додається до фактичної бази даних структури людини. Навколишнє середовище включно містить усіх інших людей, усіх інших живих істот, а також неживу матерію чи енергію. Другий компонент в моделі структури людини – це фізичне тіло, яке безперечно містить усі органи, тканини, судини, м'язи, кістки і, звичайно, органи чуття та всю нервову систему, яка безумовно охоплює фізичний мозок. Екологічна інформація передається до органів чуття у вигляді зорових, слухових, смакових, нюхових і соматичних даних. Кожен орган чуття має деякі спеціальні сенсорні клітини, які отримують інформацію/енергію навколишнього середовища в різних формах і перетворюють та передають інформацію до нервової системи, зокрема до мозку або до спинного мозку. Інформація/енергія, що надходить до спинного мозку, передається до рухових нейронів і, нарешті, до вегетативної нервової системи і виробляють рефлекторну діяльність. Рефлекторну діяльність остаточно реалізує симпатична або парасимпатична системи і можуть розглядатися як несвідомі дії. Рефлекторні дії не потребують прийняття рішень чи процесів мислення як водіння, їзда на велосипеді, плавання. Тому рефлекторна діяльність може бути виключена з волі в тому сенсі, що вони є несвідомо усвідомленні. Свідомість є частиною моделі структури людини, що оцінює, обробляє та керує. Сенсорний інформація/енергія, що передається безпосередньо в мозок, створює життєву свідому діяльність [29]. Мозок фактично трансформує цю енергія/інформація до унікальних потенціалів дії, а потім до квантованих електромагнітних полів і передає цю інформацію до остаточного центру контролю та обробки, який є свідомістю/розумом [26]. У цьому сенсі мозок працює як інтерфейс між рештою тіла та розумом/свідомістю. Свідомість/розум вважається остаточним центром контролю, людина обробляє будь-яку інформацію, ініціює відповіді, виробляє думки, емоції та рішення, а також створює пам'ять і зберігає інформацію. Реакція свідомості/розуму спочатку передається в мозок і послідовно до спинного мозку, до рухових нейронів і, нарешті, до соматичної нервової системи і свідомі дії підтримується [30].

Щодо волі чи вільної волі, запропонована модель структури людини складається з двох основних шляхів, а саме свідомих дій та несвідомі або рефлекторні дії. Несвідомі рефлекторні

дії контролюються суто спинним мозком і реалізуються через вегетативної нервової системи, зокрема, через симпатичну або парасимпатичну нервову систему. Очевидно, рефлекторні дії є не пов'язані між собою з мозком і, отже, свідомістю, тому їх можна витягти з поняття волі. Відповідно до запропонованої моделі структури людини, свідомі вольові дії створюються свідомістю і реалізуються через соматичну нервову систему, яка безпосередньо пов'язана з мозком і, відповідно, з розумом/свідомістю.

Альтернативно, воля може розглядатися як здатність людини свідомо вибирати чи приймати рішення з числа існуючого вибору та діяти відповідно. Діяльність – це свідомість/розум, що виробляється нейронами кори мозку. Отже, походження волі може бути науково віднесена насамперед до мозку і епіфеноменально до свідомості [31; 32]. Тому існування та дозвіл поняття волі залежить від розв'язання свідомості. Свідомість є концепція динамічної самосвідомості, створена нейронами кори мозку як квантове інформаційне поле, яке постійно отримує інформацію/енергію від мозку, оцінює та обробляє інформацію та ініціює відповіді. Свідомість, за визначенням, є динамічною сутністю, на яку можна миттєво впливати як довгостроковими, так і миттєвими умовами, такими як: потреби, знання, освіта, свобода, культура, соціальний тиск, впевненість у собі, відповідальність, переконання, поради, заборона, етика, заохочення, реклама, політика та багато іншого. Отже, повна роздільна здатність волі дуже складна в тому сенсі, що майже неможливо визначити вагу будь-якого конкретного параметра на конкретний вибір чи рішення. Наявність вибору, очевидно, можна розглядати як передумову людського вибору або механізми прийняття рішень. Модель структури людини поділяє діяльність людини на дві окремі частини, а саме свідомі дії та несвідомі дії. Однак насправді питання в сенсі складніше що більшість дій передбачають як свідомі, так і несвідомі залучення. Наприклад, можна розглянути ходьбу або плавання включати як свідому, так і несвідому діяльність. Повністю несвідомі дії людини піддаються суто контролю з боку спинного мозку та вегетативної нервової системи. Всі види рефлекторних дій автоматично керуються спинним мозком симпатична та парасимпатична системи. Дії, які свідомо усвідомлюються, з іншого боку, керуються кортикальні нейрони мозку і, отже, чисто мозкова свідомість.

Свідомість принципово працює двома різними способами, а саме миттєвою обробкою даних і обробкою на основі пам'яті. Миттєва обробка на основі даних реалізується в момент будь-якого випадку, про який подається сенсорна інформація дійшов до мозку. Розв'язування задачі з фізики – це, наприклад, така діяльність. З іншого боку, обробка на основі пам'яті реалізується шляхом суто врахування та оцінки даних, які вже присутні в пам'яті. Приймаючи рішення вступити на конкретний іспит або прийняття рішення одружитися з конкретною людиною є такими видами діяльності. Свідомі діяльність, заснована як на даних, так і на пам'яті виконується на основі даних або інформації, які вже існують у пам'яті. Отже, можна вважати, що воля є виконання на основі пам'яті людини. Це в основному означає з моменту народження до теперішнього моменту все сенсорна інформація навколишнього середовища створює базу даних для свідомості, а також для пам'яті. Свідомість в основному створює думки, емоції та переконання на основі даних у пам'яті, минулого досвіду та миттєвого інформаційного потоку. внутрішньо від усієї нервової системи та зовні від органів чуття [27; 25]. В результаті передбачається що воля створюється і повністю контролюється свідомістю, що базується на мозку, і є чистою функцією, що базується на мозку свідомості [21, 24].

Людська воля, з наукової точки зору, створюється і виконується свідомістю. З іншого боку, свобода волі – це можливість абсолютно вільно вибирати чи вирішувати будь-яке питання. У цьому сенсі, рівень свободи волі є фундаментальним загадковим питанням, яке потребує чіткого вирішення.

Вважається, що рівень свободи волі залежить від трьох основних факторів, а саме: пам'яті, наявного вибору та механізму обробки.

1. Пам'ять позначає базу даних, яка була створена залежно від минулого досвіду та записана через сенсорну інформацію. Будь-яка інформація, що існує в пам'яті, заснована на сенсорній інформації, яка накопичується миттєво і безперервно з самого початку, тобто народження

або навіть до народження і створює простір для свідомість, щоб мати можливість функціонувати. Отже, будь-яка миттєва екологічна інформація в минулому ефективно визначає базу даних і результати свідомості. У цьому сенсі воля функціонально сильно залежить від баз даних свідомості. База даних є справжнім джерелом інформації, яка насправді є пам'яттю, для оцінки, порівнювати та обробляти у разі прийняття рішення чи моменту відбору. Механізм обробки є складніший для вирішення, тому що на процес може впливати низка соціальних концепцій, таких як культура, соціальний тиск, самовпевненість, відповідальність, переконання, порада, заборона, етика, заохочення, реклама тощо.

2. Вибір. Нинішні умови та, звичайно, вибір є іншим важливим параметром, який впливає на реальний результат людської свідомості. У цьому сенсі миттєві та довгострокові умови, такі як потреби, знання, освіта, свобода, культура, соціальний тиск, впевненість у собі, відповідальність, переконання, порада, заборона, етика, заохочення, реклама, політика та багато іншого переважно впливають на свободу волі.

3. Обробка. Механізми обробки та оцінки свідомості в першу чергу впливають на рівень свободи і отже, результат свідомості чи волі. Тому актуальна проблема фактично зводиться до вирішення та обговорення поняття та механізмів, які керують свідомістю людини [28]. Останнім часом великий науковий прогрес щодо вирішення свідомості, підсумована вище, вказує на те, що свідомість діє під повним контролем квантових механічних законів, заснованих на фізичній інформації, що доходить до мозку і в кінцевому підсумку створює базу даних свідомості [28]. Однак, обробка цієї інформації, у будь-якому випадку вибору здається дуже складною. Припускається квантова теорія поля бути головним чином керуючим механізми обробки інформації свідомістю відповідно до квантових законів механіка. Згідно з квантовою теорією, кожен біт візуальних, слухових, смакових, нюхових і соматичних даних є представлені унікальними квантами енергії і зберігаються в пам'яті. У разі будь-якого процесу відбору, прийняття рішення або оцінки, миттєві дані порівнюються і фізично взаємодіють з наявною енергією/даними, і визначається результат.

Отже, ймовірнісна структура квантової теорії, очевидно, відіграє фундаментальну роль у механізмі обробки свідомості. Також зрозуміло, згідно з моделлю людської структури, що немає ніякого надприродного втручання або механізму для регулювання або попереднього визначення маршруту фактичних рішень і відбору. Отже, дійсно минулий досвід сильно впливає на волю. Воля не є повністю вільною, однак обмежена минулим досвідом, теперішнім вибір і здатність свідомості обробляти цю інформацію.

Доля є надзвичайно складною концепцією, яка історично спантеличує деякі фундаментальні дисципліни, такі як теологія, філософія, а останнім часом і природничі науки [19]. Лінія життя людини, а отже, і доля намагаються бути вирішено щодо низки аспектів, деякі з яких полягають у надприродному походженні, зумовленості та відповідальності [5]. Дебати, безсумнівно, не припиняються жодним чином, але останні великі досягнення особливо природничих наук висвітлює деякі потужні вогні для цієї конкретної проблеми. Явно, великий міждисциплінарний науковий прогрес, пов'язаний з людським мозком і свідомістю, що базується на поширенні квантової механіки на різні дисципліни та останні досягнення природничих наук веде до деяких альтернативних підходів до вирішення долі. Останні прогреси особливо про дозвіл людської свідомості свідчить, що свідомість безпосередньо пов'язана з волею або вільною волею. Тому науково припускається, що на проблему долі впливають три основні механізми, а саме природні закони, особисті свідомі дії і, нарешті, свідомі дії інших.

1. Природні закони. Безсумнівно, що природні закони, причинно-детерміновані на макромасштабах і ймовірнісні в атомних масштабах, керують всією матерією або енергією в будь-якому просторовому та часовому масштабі [23]. Крім того, природні/фізичні закони є інваріантними по відношенню до часу і простору, тобто жодних змін не відбувається. Мабуть, найважливіша особливість природними/фізичними законами, полягає в тому, що не існує зовнішнього чи надприродного перехоплення. Ця особливість фактично усуває теологічні та деякі філософські аргументи, що виражають, що долею чи волею керує надприродна сила.

Отже, науково наближення до долі в першу чергу залежить від природних законів, які є вільними від часу, втручання та простору.

2. Особисті свідомі дії. Свідомі дії керуються свідомістю, що базується на мозку, яка діє під повним управлінням імовірнісною квантовою теорією інформаційного поля на основі інформації про навколишнє середовище. Відповідно, свідомі діями керують моторні нейрони і м'язи відповідно до свідомих рішень. Тому це цілком очевидно що на будь-яку особисту долю чи долю сильно впливають особисті рішення та дії [21].

3. Виключення дій. Остаточний механізм, який впливає на особисту долю чи волю будь-кого – це взаємодія між ними. особисті дії та дії інших живих істот, людей чи тварин [1]. Будь-яке втручання в простір-час може мати вирішальний вплив змінити маршрут долі, і тому цей процес може постійно змінювати лінію життя будь-кого. Запропонований дольовий підхід підкреслює, що реалізується органічний зв'язок між долею і волею через механізм особистих дій. Інші механізми, а саме природні закони не можуть зовні піддаватися впливу або контролю з боку суб'єктів. Значить, доля чи воля людини визначається і керується тільки певною мірою лише особистими свідомими діями, які, очевидно, є функцією волі і отже, вільним волевиявленням. Однак вага особистої волі на загальну особисту долю надто складна для визначення на основі сучасної науки і техніки. Впевнена, що це питання дуже мотивує і, безсумнівно, може бути вирішено в майбутньому. Доля в основному вирішена і встановлює фізичний зв'язок між долею і природними законами, особистими свідомими діями, а також діями інших.

Висновки. Сформульовану проблему моделювання витоків людської волі на свідомість людини засновано на мозку, який створює волю людини, значною мірою керує рівнем свободи волі і помірно впливає на долю. Доля чи воля людини визначається і керується тільки певною мірою лише особистими свідомими діями, які, очевидно, є функцією волі і, отже, вільним волевиявленням. Минулий досвід сильно впливає на волю. Воля не є повністю вільною, однак обмежена минулим досвідом, теперішнім вибір і здатність свідомості обробляти цю інформацію. Таким чином, у цілісній структурі людини показано взаємозв'язок між свідомістю та волевиявленням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Conway J. H., Kochen S. Теорема про сильну свободу волі : Повідомлення АМН 56 (2), 2009. 226–232 с.
2. Bergson H., Погсон F. L. Час і вільна воля: есе про безпосередні дані свідомості: Кур'єрська корпорація, 2001.
3. Перебум Д. Жити без волі: Видавництво Кембриджського університету, 2006.
4. Кейн Р. Переосмислення вільної волі: нові погляди на давню проблему, Оксфордський довідник вільної волі, 2011.
5. Недерман Ч. Дж. Дивовижна благодать: Фортуна, Бог і свобода волі в думках Макіавеллі: Журнал історії ідей 60 (4), 1999. 617–638 с.
6. Дженсон Р. В. Систематична теологія: Діла Бога (Том 2): Систематична теологія, 2001.
7. Лібет Б. Чи є у нас вільна воля?: Журнал досліджень свідомості 6 (8–9), 1999. 47–57 с.
8. Хаггард П. Воля людини: до нейронауки волі: Nature Reviews Neuroscience 9 (12), 2008. 934–946 с.
9. Хілліз Т. Т. Нейрокогнітивна свобода волі: Proceedings of the Royal Society B, 2009. 286 с.
10. Janew C. Реальність вільної волі: Journal of Consciousness Exploration & Research, 11 (1), 2000. 1–16 с.
11. Плезанс Н. Свобода волі, детермінізм і «проблема» структури та агенції в соціальних науках: Філософія. Суспільні науки, 49 (1), 2019. 3–30 с.
12. Маккей Т. Дж., Джонсон Д. Переосмислення аргументу проти сумісності: Філософські теми, 24 (2), 1996. 113–122 с.
13. Грофф Р. Висвітлення проблеми вільної волі: повноваження, агентство та причинна детермінація: Синтез, 196 (1), 2019. 179–200 с.
14. Бунге М. Причинність і сучасна наука: Рутледж, 2017.

15. О'Коннор Т. Причинність, розум і свобода волі: Філософські перспективи, 14, 2000. 105–117 с.
16. Бібі Х., Меле А. Сумісність людини: Розум, 111 (442), 2002. 201–224 с.
17. Декарт Р., Кенні А. Філософські твори Декарта: том 3: листування: Кембридж Університетське видавництво, 1984.
18. Parent A., Столяр М. В. Гл. 1, Нейроанатомія людини Карпентера: Williams & Wilkins, 1995.
19. Мей Р. Свобода і доля, WW Norton & Company, 1999.
20. Норткотт Р. Свобода волі гіпотеза не піддається перевірці: Erkenntnis, 84 (3), 2019. 617–631 с.
21. Хаггард П. Нейрокогнітивні основи людської волі: Річний огляд психології: 70, 2019. 9–28 с.
22. Конвей Дж., Кохен С. Теорема про вільну волю: Основи фізики, 36 (10), 2006. 1441–1473 с.
23. Bishop R. C., Atmanspacher H. Причинне закриття фізики та свободи волі: В Оксфордському довіднику вільної волі, 2011.
24. Джон Е. Р. Теорія поля свідомості. Свідомість і пізнання 10 (2), 2001. 184–213 с.
25. Елліс А. Переглянута азбука раціонально-емоційної терапії: Журнал раціонально-емоційної та когнітивної поведінки: Терапія, 9 (3), 1991. 139–172 с.
26. Джібу М., Ясуе М. Квантова динаміка мозку та свідомість: вступ. успіхи в дослідженнях свідомості: Видавництво, Амстердам, 1995.
27. Форд М. Е. Мотивація людей: цілі, емоції та переконання особистої агенції: Публікації Sage, 1992.
28. Busemeyer J. R., Wang Z., Таунсенд Ж. Т. Квантова динаміка прийняття рішень людиною: Математичний журнал Психологія 50, 2006. 220–241 с.
29. Schwartz J. M., Stapp H. P., Beauregard M. Квантова фізика в нейронауці та психології: нейрофізична модель взаємодія між розумом і мозком: Philosophical Transactions of the Royal Society of London B, 360, 1458, 2005. 1309–1327 с.
30. Поельман Т. А., Jantz T. K., Morsella E. Адаптивна дія скелетних м'язів вимагає очікування та свідомого мовлення: Frontiers in Psychology, 2012.
31. Шеперд Дж. Вільна воля і свідомість: Експериментальні дослідження. Свідомість і пізнання, 21 (2), 2012. 915–927 с.
32. Адамс П., Суарес А. Дослідження вільної волі та свідомості у світлі квантової фізики та нейронауки. Чи наука сумісна зі свободою волі?: Springer, New York, NY, 2013. 273–290 с.

REFERENCES

1. Conway, J. H., Kochen, S. Teorema pro sylnu svobodu voli [The strong free will theorem]: Povidomlennia AMN 56 (2), 2009. 226–232 s.
2. Bergson, H., Pohson, F. L. Chas i vilna volia: ese pro bezposeredni dani svidomosti [Time and free will: An essay on the immediate data of consciousness]: Kurierska korporatsiia, 2001.
3. Perebum, D. Zhyty bez voli [Living without free will]: Vydavnytstvo Kembrydzhskoho universytetu, 2006.
4. Kein, R. Pereosmyslennia vilnoi voli: novi pohliady na davniu problemu [Rethinking free will: New perspectives on an ancient problem]: Oksfordskyi dovidnyk vilnoi voli, 2011.
5. Nederman, Ch. Dzh. Dyvovyzhna blahodat: Fortuna, Boh i svoboda voli v dumkakh Makiavelli [Amazing grace: Fortune, God, and free will in Machiavelli's thought]: Zhurnal istorii idei 60 (4), 1999. 617–638 s.
6. Dzhenson, R. V. Systematychna teolohiia: Dila Boha (Tom 2) [Systematic theology: The works of God Vol. 2]: Systematychna teolohiia, 2001.
7. Libet, B. Chy ye u nas vilna volia? [Do we have free will?]: Zhurnal doslidzhen svidomosti 6 (8–9), 1999. 47–57 s.
8. Khahhard, P. Volia liudyny: do neuronauky voli [Human volition: towards a neuroscience of will]: Nature Reviews Neuroscience 9 (12), 2008. 934–946 s.
9. Khillz, T. T. Neirokohnityvna svoboda voli [Neurocognitive free will]: Proceedings of the Royal Society B, 2009. 286 s.

10. Janew, C. Realnist vilnoi voli [The Reality of Free Will]: *Journal of Consciousness Exploration & Research*, 11 (1), 2000. 1–16 s.
11. Plezans, N. Svoboda voli, determinizm i “problema” struktury ta ahentsii v sotsialnykh naukakh [Free will, determinism and the “problem” of structure and agency in the social sciences]: *Filosofia. Suspilni nauky*, 49 (1), 2019. 3–30 s.
12. Makkei, T. Dzh., Dzhonson, D. Pereosmyslennia arhumentu proty sumisnosti [Areconsideration of an argument against compatibilism]: *Filosofski temy*, 24 (2), 1996. 113–122 s.
13. Hroff, R. Vysvitlennia problemy vilnoi voli: povnovazhennia, ahentstvo ta prychnna determinatsiia [Sublating the free will problematic: powers, agency and causal determination]: *Syntezy*, 196 (1), 2019. 179–200 s.
14. Bunhe, M. Prychynnist i suchasna nauka [Causality and modern science]: *Rutledzh*, 2017.
15. OKonnor, T. Prychynnist, rozum i svoboda voli [Causality, mind, and free will]: *Filosofski perspektyvy*, 14, 2000. 105–117 s.
16. Bibi, Kh., Mele, A. Sumisnist liudyny [Human compatibilism]: *Rozum*, 111 (442), 2002. 201–224 s.
17. Dekart, R., Kenni, A. *Filosofski tvory Dekarta: tom 3 [The philosophical writings of Descartes: Volume 3, The correspondence (Vol. 3)]: lystuvannia: Kembrydzh Universytetske vydavnytstvo*, 1984.
18. Parent, A., Stoliar, M. B. Hl. 1, *Neiroanatomia liudyny Karpentera [Carpenter’s Human Neuroanatomy]: Williams & Wilkins*, 1995.
19. Mei, R. *Svoboda i dolia [Freedom and destiny]*, WW Norton & Company, 1999.
20. Nortkott, R. Svoboda voli hipoteza ne piddaietsia perevirtsi [Free will is not a testable hypothesis]: *Erkenntnis*, 84 (3), 2019. 617–631 s.
21. Khahhard, P. *Neirokohnityvni osnovy liudskoi voli [The neurocognitive bases of human volition]: Richnyi ohliad psykholohii: 70*, 2019. 9–28 s.
22. Konvei, Dzh., Kokhen, S. *Teorema pro vilnu voliu [The free will theorem]: Osnovy fizyky*, 36 (10), 2006. 1441–1473 s.
23. Bishop, R. C., Atmanspacher, H. *Prychynne zakryttia fizyky ta svobody voli [The causal closure of physics and free will]: V Oksfordskom dovidnyku vilnoi voli*, 2011.
24. Dzhon, E. R. *Teoriia polia svidomosti [A field theory of consciousness]: Svidomist i piznannia* 10 (2), 2001. 184–213 s.
25. Ellis, A. *Perehlianuta azbuka ratsionalno-emotsiinoi terapii [The revised ABC’s of rational-emotive therapy]: Zhurnal ratsionalno-emotyvnoi ta kohnityvnoi povedinky: Terapiia*, 9 (3), 1991. 139–172 s.
26. Dzhibu, M., Yasue, M. *Kvantova dynamika mozku ta svidomist: vstup. uspikhy v doslidzhenniakh svidomosti [Quantum brain dynamics and consciousness: an introduction. advances in consciousness studies]: Vydavnytstvo, Amsterdam*, 1995.
27. Ford, M. E. *Motyvatsiia liudei: tsili, emotsii ta perekonannia osobystoi ahentsii [Motivating humans: Goals, emotions, and personal agency beliefs]: Publikatsii Sage*, 1992.
28. Busemeyer, J. R., Wang, Z., Taunsend, J. T. *Kvantova dynamika pryiniattia rishen liudynoiu [Quantum dynamics of human decision making]: Matematychnyi zhurnal Psykholohiia* 50, 2006. 220–241 s.
29. Schwartz, J. M., Stapp, H. P., Beauregard, M. *Kvantova fizyka v neironautsi ta psykholohii: neirofizychna model vzaiemodiia mizh rozumom i mozkom [Quantum physics in neuroscience and psychology: A neuro physical model of mind-brain interaction]: Philosophical Transactions of the Royal Society of London B*, 360, 1458, 2005. 1309–1327 s.
30. Poelman, T. A., Jantz, T. K., Morsella, E. *Adaptyvna diia skeletnykh miaziv vymahaie ochikuvannia ta svidomoho movlennia [Adaptive skeletal muscle action requires anticipation and conscious broadcasting]: Frontiers in Psychology*, 2012.
31. Sheperd, Dzh. *Vilna volia i svidomist. Eksperymentalni doslidzhennia [Free will and consciousness: Experimental studies]: Svidomist i piznannia*, 21 (2), 2012. 915–927 s.
32. Adams, P., Suares, A. *Doslidzhennia vilnoi voli ta svidomosti u svitli kvantovoi fizyky ta neironauky. Chy nauka sumisna zi svobodoiu voli? [Exploring Free Will and Consciousness in the Light of Quantum Physics and Neuroscience. In Is Science Compatible with Free Will?]: Springer, New York, NY*, 2013. 273–290 s.

Muradyan Natalia Serhiivna

Postgraduate Student at the Department of Philosophy and Social Sciences
National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”
17, Chkalova Str., Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-9706-8850

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE EXPRESSION OF HUMAN WILL AND CONSCIOUSNESS IN THE HOLISTIC STRUCTURE OF MAN

The relevance of this article is that it briefly focuses on the complex concepts of will, expression of will, as well as on the issues of the relationship with the concept of consciousness on a scientific basis. Free will is also complex and must be carefully studied due to the influence of many external factors. One of the most important questions arises from the fact that, as in such a determined world, can there be free will? Initially, the integral structure of man is modeled in terms of the environment, body and consciousness on the basis of the brain. The aim of the article is a philosophical and legal understanding of the relationship between the expression of will and consciousness, as well as its impact on the personal nature of modern man. The research methodology is based on the generalization of theoretical research of socio-legal philosophy, general scientific methods of analysis and synthesis, the method of classification of concepts and the method of convergence from the abstract to the concrete. On the basis of modeling the origins of human will and relations with consciousness, the expression of will is discussed and studied. Free will is briefly studied in terms of existence, level of freedom and influence of factors. Finally, the results of the study will show an amazing concept of destiny, which is solved under the light of modeling the human structure and arguments for the expression of will and destiny. It is concluded that the consciousness based on the brain creates the human will, largely controls the level of free will and has a moderate effect on fate. Man's destiny or will is determined and guided only to a certain extent only by personal conscious actions, which, obviously, are a function of the will and, therefore, free expression of will.

Key words: *expression of will, model of human structure, consciousness, destiny.*